

GAZETA TRANSILVÂNIEI

PROPRIETARĂ: ASOCIAȚIUNEA „ASTRA” BRAȘOV
Opere de două ori pe săptămână prin îngrijirea
Comitetului de redacție.
Atelierile tipografiei „Astra” nr. 1102.
Pagini 4-6-8 lei 3.

STEAG RIDICAT LA
1838

GHLBARIȚIU ȘI SFÎNȚIT DE LUPTELE PURTATE SUB CUTELE LUI
DE ATĂȚIA URMAȘI, ÎN FRUNTE CU

MUREȘENII

REDACȚIA
B-dul REGELE 12 Tr. 1513
Abonamentul anual lei 60
Anunțuri și reclame du
Societății lei 80

Nr. 39

Inreg. Trib. Brașov S. II No. G. II. 71/942

Miercuri 26 Mai 1943

106

TĂRIA NOASTRĂ

de V. Branisce

Din vremi legendare și până în ziua de astăzi neamul nostru s'a caracterizat printr'o neclintită dârzenie în dorința de a-și întemeia o țară. Cunoaștem străduințele voievozilor ce și-au menținut țara pe ascuțișul sabiei. În tot trecutul nostru ne-am bizuit pe spadă și cruce. Mărturie stau tragicele cuvinte ale Mitropolitului Simeon Ștefan, din prefața Noului Testament dela Bălgrad, cuvinte ce cad ca bulgării de pământ deasupra visului sfărâmat pe câmpia Turzii.

Că aceste strădanii au fost conștințite prin tratate este un fapt ce nu-l putem contesta; dar tratatele au întărit doar pe pământ un fapt ce se legase în aer. Tratatele se fac și se desfac. Ele se încheie pentru un timp determinat, pentru cinci, zece, douăzeci de ani, — câteodată, când oamenii sunt mai năstrușnici, chiar pentru o mie — (există cifre fatidice pentru unele popoare).

Tara noastră n'au făcut-o tratatele și conferințele.

Tara noastră a crescut ca un rod pârguit de soare din statornicia de credință a neamului românesc, dornic de a-și înfiripa o închegare în care să-și cuprindă fiii răsleți, băntuți de vânt și de furtună.

E lungă și dureroasă povestea zămislirii noastre. Mai grea și mai anevoioasă a fost însă închegarea neamului într'un stat cu granițe firești.

Până să ajungă țara noastră la granițele ei de măr domnesc au trecut multe, multe veacuri. Am înfruntat năvăliri, războaie, am finut piept unor împărății ce se năpusteau asupra noastră cu împetuozitatea furtunii, am purtat și lanțuri la mâni și la picioare, am avut căluș în gură, dar n'am renunțat niciodată la revendicările neamului.

Strădanile noastre au fost mai puternice și mai eficace decât opreliștele.

România în hotarele ei firești este rezultatul acestor strădanii multisekulare. Pentru realizarea ei s'au sfărâmat multe oase și a curs mult sânge.

106 ani de luptă românească are
„GAZETA TRANSILVÂNIEI”

Intâiu Altarele!

de

ION COLAN

Ducând o luptă împotriva comunismului din afară, am concentrat armata țării și am trimis-o să pună cruce pe moștinite drept stăvilare la răsărit. Au rămas atâtea Ane, Marii și Ilene, cum spunea poeta Ecaterina Pitîș, cu genunchii plecați în fața altarelor, în așteptarea celor duși să apere neamul și crucea.

Căci și de cruce e vorba, atunci când ai noștri gem sfârșiți prin nesfârșitele noroaie din țările sovietice.

Iar dacă avem de apărut Biserica și prin ea neamul, ca nu cumva sfârșitul războiului să ne apuce cu oile risipite, să o facem și în interior.

Centrul de rezistență națională în vremuri de grea cumpănă ne-a rămas, din veacuri, Biserica. Nu trebuie să facem istorie, ca să ne dăm seama că și astăzi, de n'am avea o biserică acolo unde ne gândim cu toții, apoi multe din câte au mai rămas așa cum le știm, n'ar mai fi acolo. Dărâmați într'un sat biserică atunci când vreți să desnaționalizați o nație, sau zidiți, pe locul bisericii dărâmate, o casă de rugăciune sectară, dacă vreți să încurajați sectele.

Privind astfel lucrurile, problema unei biserici, de ori unde din țara asta, nu este și nu poate

rămânea un obiectiv de interes local și nici măcar numai o problemă capitală pentru înaltele foruri bisericesti ale unui ținut.

Intervenția statului se impune, și nu sub forma unui interes platonice, manifestat prin ajutoare anemice, ci tot atât de conștient ca atunci când este vorba de a investi bani într'o cazemată menită să reziste celor mai grele lovituri.

Sunt inutile cazematele dela hotare, dacă în interior fortărețele sufletului național se clatină, dacă nu sunt întărite prin contraforturi. Vor ceda la primul asalt, iar pagubele pot fi incalculabile.

Luptând pentru apărarea crucii, să începem de unde trebuie, întărind biserica neamului.

Provizoratele sunt ca acele inter-regnum, când nu ști niciodată ce va urma după aceea. Sunt logodne de lungă durată al căror sfârșit îl marchează ziua când logodnicii își inapoiază inelele. Sunt stăvilare improvizate din materiale găsite la întâmplare, cărora le atribuim o rezistență mai mare decât o au.

Toate acestea sunt supuse însă unor legi imutabile.

Brașovul, cu un număr de peste 40.000 de suflete aparținând aceleiași biserici, ne oferă un caz de-o cumplită actualitate.

Punem degetul pe rană și vom înfățișa în scrisul nostru viitor o situație care nu mai poate dăinui. Și suntem siguri că atât forurile înalte bisericesti, cât și statul vor interveni.

Periculosul provizorat se numește: capela ortodoxă din Blumăna, cea mai muncitorească parohie a Brașovului.

BRAȘOVUL DE ALTĂDATĂ

Maialurile de odinioară

de Ion Gherghel

II.

Cum au ajuns să se formeze „studentii” de pe vremuri dela Școlile Centrale din Brașov în așa fel, încât să fie capabili să se mai entuziasmeze, după decenii, după luptele grele din arena vieții, de obiceiurile din viața lor școlară?

Ne-o spune Ioan D. Sandu în „manuscrisul” Nr. 3, redactat de Mocu, între Brânzaș și Stejerișul Clujului. E vorba de un discurs rostit la 23 Iunie

1935, în sala festivă a Liceului „Andrei Șaguna” cu prilejul comemorării unui sfert de veac dela absolvirea promoției din 1910.

Ceea ce rostise I. D. Sandu în numele promoției sale are valabilitate deplină și pentru celelalte promoții de dinaintea primului războiu mondial.

Iată câteva crâmpoie semnificative din acest discurs:

„In vremurile de astăzi, când lumea înfrigurată se sbate pentru pânea

Dumineca, după slujbă

de I. Bozdog

Așa ne-a fost scrisă povestea din bătrâni: într'u suspine și suferinți și cu singurul loc de mângâiere și alinare: cei câțiva metri de pământ din jurul bisericuțelor, ocrotitoare de neam.

Aici, sub bolțile scunde ale lăcașurilor sfinte, unde mireasma de tămâie se ridică și împrăștiată aprinsă din focul inimilor apăsate de durezza și loviri nedrepte, se retrăgea neamul în clipele vremilor de cumpănă. Ocrotiți și strânși de îngustimea acestor locașuri, trupurile truțiilor noastre înaintași își atingeau coatele ca sprijin frățesc și bolta cerească a plafonului zugrăvit o simțeau că-i mai aproape de ei și-i ocrotește mai cu drag.

Palidele scăpărări ale lumânărilor de ceară le descrețea fețele și frunțile întristate, iar suspinările ce răbufneau din truditelile lor trupuri erau tropare de încredere și slavă în Cel Atotputernic Căruia îi cereau milă și tărie să poată înfrunta răutatea omenească și se rugau să amuțescă limba păgână și străină ce viclenia mereu în contra lor.

Misticul dialog în cântece și închinăciuni ce se înalță din strană și altar spre Tăriile Cerului era urmărit și împletit și de tot aleanul sufletesc al omenilor și nevrednicilor robi care numai în această cale mai puteau găsi un ocrotitor al lor.

Când slujba era sfârșită și când bătăile inimilor erau mulcomite de hărul ceresc care se revărsa prin ușile împărătești și-l simțeau desprins din palmele trudite ale părintelui și sălășluit în întreaga lor ființă: se opreau respectuoși în progodie, unde, după Cazană din biserică, li se mai împărțeau și alte valuri spre știință.

Cu bucațica de anafură morfolită cu sfioasă pietate luau cunoștință de poruncile stăpânirii și se sfătuiau asupra necazurilor și treburilor de obștească trebuință.

— Continuare în pagina 3-a —

cea de toate zilele, când suflul materialismului vestejește toate gândurile și aspirațiile nobile, noi, smulgându-ne din mijlocul preocupărilor mărunte, ne întoarcem cu gândul înapoi și visăm la vremile de altădată...”

„Inchid ochii și văd figura senină și gravă a directorului Virgil Onițiu, conducător neîntrecut al școlii lui Șaguna, pe care a înălțat-o pe culmi neatînse. Imi vine în minte chipul viou și plin de bunătate al lui Alexandru Bogdan, căzut în plină înflorire pe câmpiile Galiiței, luptând pentru o cauză străină.

Revăd pe profesorul Aurel Ciortea care se străduia să ne inițieze în tainele nepătrunse ale Universului, ale cărui entuziasm se încadra așa de bine în entuziasmul tinerimii. Și fără să vreau gândul mă poartă 'n Stejeriș și Poiană, unde în mijlocul naturii pline de farmec dascălii și elevii se cufundau în același elan al vieții, formând o singură și mare familie”.

Dela astfel de dascăli —, senini și

INSTANTANEE

Vieaşa omului, ca iarba câmpului

Când intri pentru întâia oară în camera unui om, în care și-a încheiat vieaşa și deschizi cu sfilă ușa ce-a fost închisă în urma lui, te întâmpină un parfum nedeslușit, miros de mușcal, par'că amestecat cu smirnă, un parfum ciudat ce totdeauna vorbește de moarte. Pecetea vremelnicești o cetești limpede pe lucrurile din casă, îți vine să pui degetul pe ea, s'o simți subț apăsarea mânilor tale. Mai mult chiar, mobilierul vechi și toate lucrurile mărunte așezate în rafturi și saltare de mânie ce stau acum încrucișate pe piept, înțepenite, toate aceste lucruri îți fac impresia că sunt triste și plâng. Când rămân animale, cum se întâmplă adeseori, un câine, o pisică, uitați-vă la ochii lor cu câtă spaimă și neîncredere privesc pe omul — chiar cunoscut să le fie — ce răscolește în casă. De cele mai multe ori câinele simte când se apropie sfârșitul stăpânului. Se retrage morocănos în vreun colț, zace și refuză mâncarea. Mai adesea îl vezi cuibărit sub patul celui care zace. Și de multe ori sfârșește animalul înaintea omului.

Am intrat de curând într-o casă în care și-a depănat zilele bătrâneții o femeie stingheră. Mă întorceam dela înmormântarea ei împreună cu niște rudeniile ale moartei, care insistară să intru cu ele. N'am făcut-o bucuroși, Intrând, m'a izbit — cum am spus — mirosul ciudat al unei alte lumi, parcă. Locuința a stat două zile închisă. Un jeț lângă soba de teracotă, c'o periniță pe el și alături o mōșuță, era locul unde stătea ea de obicei. Mă invitară să mă așez în jeț. Un fior mi-a trecut din creștet până'n tâlpi și m'am depărtat câțiva pași de scaun. Aveam certitudinea că așezându-mă așa fi strivit pe cineva. M'am întors ca să nu mă privesc într'ocolo de teamă că voi întâlni cei doi ochi albaștri care, nevăzuți, priveau acum de sigur din jeț. Mâni lipsite de pietate răscoleau saltare alegând sau asvârlind la gunoi lucrurile așezate de ea cu grije. O femeie care n'a fost măritată își adună în jurul ei toate flecurile ce-i procură o mică plăcere: un bibelou, o floare etc. înlocuind astfel tovarășul de viață, copiii ce i-ar fi putut avea și alte bucurii conjugale. Ea a vorbit cu florile, a mângâiat cățelul cel de porțelan cu piciorul rupt și pisicuța de ghips ce se juca cu ghemul, pe care rudelile bogate le-au aruncat acum într'un coș. Copiii portarului vor mai scormoni și ei cu degetele lor mici printre aceste triste rămășițe care mâne vor călători în lada de gunoi ca orice lucru fără valoare.

În mai puțin de-o oră camera a fost golită de toate mărunțurile. La urmă de tot, în unghiul unui stelaș întunecat, a observat una dintre rudeniile o vază de ceramică, stîrbă, plină cu apă și-o plantă verde într'ansa. Ar fi aruncat-o, dar i-am cerut-o eu.

Spicuri din dicționarul greșelilor noastre de limbă

Extras din „Gazeta Transilvaniei”, 1942.

Cronică literară

de Aurel Marin

Cronica de astăzi ar trebui să se intituleze mai puțin literară și mai mult, ca să folosim un termen ce nu ne aparține „limbistică”. Dacă totuși nu facem nicio derogare dela obicei, este că atenția noastră e atrasă, în cartea de față, deopotrivă de substanța literară cât și de materialul documentar.

Ce urmărește d-l profesor Axente Banciu?

Indreptarea erorilor de limbă care mișună nestânjenite în vorbirea și, ce e mai grav, în scrierea contemporanilor. Observațiile d-sale se îndreaptă cu osebire asupra limbajului folosit de scriitori și limbajului folosit de gazetari și pe bună dreptate: prin ei se formează gustul cititorilor, ei prezintă modele generațiilor mai tinere.

Poate este o greșeală că se acordă o importanță covârșitoare gazetarilor. Nu sunt ei aceia care greșesc cel mai mult. Și apoi să nu se uite: gazetarul scrie în fugă, pe colțul mesei, între două sorbituri de cafea sau în răstimpul cât se consumă jumătate de țigară, articolul chinuit cu descrierea cine știe cărei chinute probleme de actualitate. Să cerem exactitate gramaticală, socotim că este exagerat.

Se poate obiecta că există corectori, dacă nu redactori, secretari de redacție, etc.

Dar ce nu se poate obiecta.

Fapt cert este însă că greșelile semnalate de d-l profesor Banciu sunt mai generale și ele urcă până departe în pătura, să zicem intelectuală, dela noi.

O dovadă că se simte nevoia unui îndreptar practic de limbă, cum în bună măsură este acesta al d-lui Axente Banciu, o constituie și înființarea unei rubrici despre problemele de limbă, în revista „Vremea”, rubrica semnată de titularul catedrei de filologia romanică dela Facultatea din Iași, eruditul profesor Iorgu Iordan.

Nu amintim, aici, campania d-lui Timoleon Pisani, deoarece ea cuprinde sectoare prea vaste, chiar dacă, în aceste prea vaste sectoare încăleacă și domeniul limbii delimitat în *Spicuri*.

Am fi dorit ca exemplele luate de d-l prof. Axente Banciu să fie cu precădere, dacă nu exclusiv, din operele scriitorilor și din alt motiv.

D-sa motivează că „scriitorii nu pot strica niciodată (limba) atât cât o strică gazetarii: 1) fiindcă greșelile lor sunt mai puține și 2) pentru că numărul cititorilor lor e mult mai redus decât

al ziariștilor, care alimentează, zilnic, setea de nouități a unui public neamestecat mai numeros decât al celor dintâi”, etc.

Dacă luăm în considerare că o carte este cercetată de un cititor atent, câteodată (era să scriu: înainte vreme) chiar recitită, pe câtă vreme orice ziar este parcurs în fugă, în fuga cea mai mare a ochilor, vedem că greșelile mai puține ale scriitorilor sunt mai grave decât cele mai multe ale gazetarilor.

În sfârșit, această discuție este oțioasă.

Adevărul este că greșelile există, d-l Axente Banciu le semnalează cu competență, indiferent deci că ele sunt luate de aici sau de dincolo.

Cerând socoteală celor care scriu azi, d-sa face o muncă utilă și la timp. Nu este puțin lucru. De aceea asemenea lucrări ar trebui să vadă lumina tiparului în cât mai multe exemplare și, în orice caz, să fie consultate de toate școlile secundare și similare acestora.

Reținem și dojana adresată Academiei, (scopul Academiei fiind chiar unificarea și păstrarea limbii strămoșești) pe care nimeni nu se mai gândește s'o pună la îndoială.

Inadvertențele Academiei și academicienilor sunt pentru noi amuzante; nu tot astfel se prezintă situația dacă ne referim la scopul de care amintim în a treia paranteză a acestei cronici.

Ca regățean (și n'aș mai dori să se scrie acest cuvânt, câtă vreme ne-am unit odată și noi, Românii!) ar trebui să deschid ochii asupra acuzațiilor aduse regățenilor, cu atât mai mult cu cât greșelile Ardelenilor abundă și ele, dar nici această discuție nu prezintă niciun fel de importanță.

Iarăși adaug că, de oriunde ar fi fost luate, exemplele d-lui Axente Banciu sunt cum nu se poate mai potrivite, într'adevăr concludente pentru nepregătirea celor vizați în problemele de limbă cele mai simple.

Între greșelile atât de clar indicate, ba nu numai clar ci și cu o ironie care înanimează paginile și te face să le urmărești ca pe orice carte bună de literatură, alungând astfel uscăciunea exemplului, găsim-unele care nu mi se par chiar așa de grave și, dacă nu greșim cumva, nu cad în sfera greșelilor.

Așa bunăoară greșeala regățeanului: *Taci din gură! Acest Taci din gură!* ni se pare întemeiat deoarece *Taci!* se

poate adresa și unuia care își chinu-este auzul cu o muzicuță de gură sau un trombon. Și mă gândesc în special nu la această expresie ci la alta, atât de plastică într'o vorbire care, într'o operă umoristică nu poate atinge valgaritatea: *Tacă-ți fleoanca!*

Tot atât de îndreptățită ni se pare și expresia atât de scumpă nouă, ciscarpatinilor: „Sute și mii de Ardeleni, etc., zeci și sute de refugiați”, ș. a. m. d.

Este o rostire afectivă de care toți scriitorii au ținut seamă și regretăm că timpul nu ne permite să căutăm probe.

Din exemplele de greșeli în repetarea pronumelor, unul ni se pare a fi ales numai privind lucrurile „gramaticale”.

E vorba de frumoasa frază a lui Panait Istrati: „O frumoasă chică bălaie mi se revărsa pe umerii așa largi, care, ei, mi-au rămas tot așa...”

Ei acesta, blestematul ei mi-amers la inimă. Ei îmi arată cum autorul vrea să prelungească atenția, ca o alintare, asupra umerilor care ei, nu și pletele, au rămas tot așa.

Este adevărat că lipsa lui ei nu produce nicio confuziune dar această lipsă strică armonia nu numai a frazei ci și a fondului.

Undeva, în aceste admirabile spicuri, care forme sunt de preferat: *mâne, câne, pâne* sau *mâine, câine, pâine?* oprindu-se, bineînțeles la primele forme.

În privința lui *câine* mi-amintesc o discuție a regretatului profesor Ovid Densușianu. Și el accepta forma *câne* dar spunea: când e vorba să arăt pe un om rău la suflet prefer pe *câinos* în locul inexpressivului *cânos*.

Dar aici este, ca să folosesc o vorbă a d-lui profesor Axente Banciu, un simplu *clenci*.

Nu ne-am referit, până aici, decât la un foarte mic număr de exemple, asupra cărora am avut un cuvânt sau două de spus.

Exemplele cele multe sunt cele sănătoase, adică nesănătoase, asupra cărora n'am mai insistat deoarece autorul a Jovedit, în alegerea lor, un simț infailibil.

Ele sunt nu numai numeroase și reprezentative pentru alte întregi categorii asemănătoare, astfel că munca d-lui profesor Axente Banciu este de mai multe ori utilă.

Cititorii *Gazetei Transilvaniei* au plăcerea, împreună cu noi, să întâlnească foarte des aprecierile distinșului profesor în chiar această pagină, unde nu odată, noi înșine, am amestecat cele bune cu cele rele și cele rele cu cele bune.

Ecat. Pftiș

Era o plantă ciudată care trăiește în apă la întuneric. Moarta o moștenise dela mama ei și există în familie de peste cincizeci de ani. Nu poartă niciodată mai mult de trei frunze. Când a treia se naște, cea dintâi prinde a tânji și piere cu încetul. E de un verde palid

și are forma prelungită a unei inimi mici.

Privind planta m'am gândit la slova sfântă: *Vieaşa omului, ca iarba câmpului. Iată casa, ca iarba, dăinuiește uneori mai mult decât vieaşa omului.*

gravi”, — adânc înțelegători ai sufletului de adolescent, admirabili instructori — fiindcă știau multă carte — și minunați pedagogi — fiindcă erau oameni cu suflet mare — și-au primit generațiile dela sfârșitul veacului trecut și începutul veacului nostru merindea spirituală pentru marea bătălie a vieții. Iar farmecul naturii din acest binecuvântat colț de țară i-a înfrățit deapuri pe „ștudenții” dela Brașov — Brașovenii de mai târziu dela Cluj și de aiurea — cu codrul înfrunzit, ocrotitorul și leagănul permanent al cântecului românesc.

„Doină zlc, doină suspin
Tot cu doina mă mai țin...”

Alături de cântecul național s'a cultivat în Brașovul de odinioară și dansul național. Nenea Costi Sotir, șef-aranjorul și marele maestru al Romanei, ne dă câteva date prețioase privitoare la acest dans de coloană, în același număr al revistei „Gaudeamus”... La 31 Ianuarie 1851 a fost dansată în

public „Romana” pentru prima oară, la un bal organizat de către „Reuniunea Femeilor Române”.

În anii 1849—50 jocurile de coloană numite și „dansuri de salon” exercitară un farmec indescriptibil asupra societății românești. (Abia cu câțiva ani în urmă pătrunsese și în orașul Brașov „cadrilul”, dans de coloană de origine franceză).

La balurile de odinioară ale „ștudenților” din Brașov ordinea dansurilor era fixată cu minuțiozitate. Aranjorii aveau atribuții precis stabilite. Ei își îndeplineau cu scrupulozitate și mândrie misiunea lor. Două cadriluri și două romane se executau la fiecare bal studențesc, iar gardedamele, înduioșate, și viitoarele soacre, iscoditoare, își așteptau privirile mai ales asupra perechilor care jucau „Cadrilul al doilea” și „Romana a doua”, dansurile de coloană ale îndrăgostiților...

Când Reuniunea Femeilor Române din Brașov își ținu — la 12 Februarie 1901 — jubileul de 50 de ani, în pro-

gramul de dans era și „Romana jubilară”, care a fost executată de 20 de perechi și a avut un succes extraordinar, domnișoarele prezentându-se în costume naționale din diferite regiuni românești.

În preajma întâiului războiu mondial a gustat și generația mea din farmecul „Romanei” la baluri sau la școlile de dans. „Ștudențimeii” brașovene i se admitea pe atunci, să-și completeze cunoștințele și educația și printr'o serioasă pregătire de ordin social.

Astfel, cu drept cuvânt constatase I. D. Sandu în discursul său amintit: „Școala din Brașov ne-a dat independența în gândire și ne-a învățat să prețuim valoarea oamenilor și lucrurilor peste contingențele aparente și trecătoare. Ea ne-a insuflat simțul măsurii, eleganța sobră și ne-a făcut să simțim florul și plăcerile creației”.

Iată, pe scurt, explicația conținutului unei frumoase tradiții „ștudențești”.

Cartea Românească

a pus în vitrine utila lucrare a d-lui Dr. Max Richter: *Correspondență comercială germană*. Curs practic, București, 1943, p. 267. Lei 500.

Didactic întocmit, aduce un lucru nou atunci când chiar în text, între paranteze și cu caractere cursive, dă echivalentul unui cuvânt sau al unei expresii germane în limba română.

Prețioasă carte pentru elevii liceelor comerciale și studenții Academiei Comerciale, are o egală valoare și pentru cel ce intrând în branșă are nevoie de un îndreptar sigur.

Abonaților

le aducem aminte că nu trăim din subvenții.

Dr. D. Chirculescu

„Valoarea biologică a Gândirii”

de I. Ol. Stefanovici-Svensk

Am intrat în posesia volumului d-lui dr. D. Chirculescu puțin după refugiu meu la Brașov. Am răsfoit atunci această luminoasă lucrare, dar nu mi-a fost dat multă vreme să am nici timpul, nici liniștea necesară pentru a o citi și a o studia. A rămas în raftul bibliotecii mele în așteptarea unui răgaz prielnic.

În vara anului trecut, o întâmplare mi-a reamintit-o. Aproape de balconul meu dela catul al doilea, unde locuiesc, e strașina casei învecinate. Pe la sfârșitul lui Iulie, după o ploaie neașteptată, am zărit în apă din jgheab, la vreo trei metri jumătate, două ouă de porumbel, albe și drăguțe. „Ce pasăre proastă, — mi-am zis, — să-și pună ea ouăle tocmai în mocirla din streășină! Dar mă înșelam amar, căci peste vreo două zile zării cu uimire cele două grațioase oușoare mutate — (cum?) — la o distanță numai de un metru de balconul meu și, anume, pe o fișă lunecată în strașină, ca să nu stea în umezeala. Peste vreo alte trei zile, căutând cu ochii ouăle, ia-le de unde nu-s! Dar dădui cu ochii de ele în coșul de lemne și așchii din balcon. Pasărea le mutase deci din nou — (cum?) — într'un loc care era un fel de cuib, cald și sigur: o serie, deci, de acte de gândire.

Mi-au venit atunci în minte alte exemple de inteligență la animale, citate în volumul d-lui dr. Chirculescu, și am gândit că și acest caz, observat de mine, ar putea fi utilizat în edițiile ulterioare.

Am scos volumul din raft și l-am citit atent, cu plăcerea pe care și-o dă o lucrare originală, viguroasă, serioasă, și de o mare putere de sinteză, așa cum este „Valoarea Biologică a Gândirii”. Lucrări de această talie sunt rare în literatura noastră. M'a impresionat îndeosebi cantonarea întregii teorii a gândirii în cadrul realităților, ceea ce îngăduie o clară înțelegere a fiecărui rând, a fiecărei desfășurări de doctrină.

Ni se arată în „Valoarea Biologică a Gândirii” că o mare parte a noțiunilor fundamentale au un caracter irațional. Ele sunt date dinainte gândirii adulte și sunt condiționate de aptitudini ancestrale ale organismelor, transmise prin ereditate. Ele sunt scheme motorii integrate evolutiv. În acest sens, gândirea se făurește cu aceste concepte, așa cum se ridică, de pildă, o clădire cu ajutorul cărămizilor. Și după cum se pot obține diferite ornamente și aspecte arhitecturale din așezarea cărămizilor, tot așa, în teoria

Program cultural

de Dr. N. Căliman

În țara întreagă s'a început, cu adunări mari, o acțiune culturală-națională. Asupra programului și asupra ducerii lui la împlinire sunt diferite păreri.

În Ardeal acțiunea a fost îndreptată „Astrei”. Poate ca în unele părți ale țării să se ivească greutăți la formarea programului și mai cu seamă la îndeplinirea lui.

În Ardeal însă „Astra” înseamnă un program național-cultural foarte bogat în fapte și gânduri bune, un program de muncă fără oboseală. Încercat și verificat în multe decenii ale trecutului.

Fiindcă „Astra” înseamnă luptă pentru drepturi naționale, muncă desinteresată și fără întrerupere pentru luminarea maselor ale poporului românesc; înseamnă cel mai curat idealism pentru ridicarea culturală, națională și economică a poporului nostru, rezistență și intransigență pentru unitatea culturală și politică a tuturor Românilor.

Aceasta a fost „Astra” în trecut și așa este și astăzi. Că au fost locuri și părți ale Ardealului unde „Astra”, din cauza împrejurărilor și a oamenilor n'a știut răspunde, — uneori — așteptărilor întemeietorilor ei, poate fi adevărat. Ea a fost în mâna oamenilor și oamenii sunt diferiți. Cu toate lipsurile din unele părți, „Astra” a împlinit și își împlinește menirea.

Așa că pentru cei ce cunosc trecutul „Astrei” nu se pune azi întrebarea cum și pe ce căi va fi dusă în Ardeal acțiunea preconizată. Ea va fi dusă azi, ca și în trecut, cu același suflet de totdeauna al Ardealului, cu aceeași dăruenie și intransigență în apărarea drepturilor și dreptății românești, cu aceeași râvnă și același idealism de ridicare culturală, economică și socială a păturii țărănești și muncitorești.

Nu mai căile vor fi mult sporite. Vine doar în ajutorul „Astrei” administrația țării și vine mai cu seamă

înțelegerea conducerii țării pentru valoarea mare a acțiunii culturale.

Pentru cei care ar dori cu tot prețul să aibă un program, după care se va duce aici la noi lupta național-culturală, putem spune următoarele:

Toate cercurile culturale ale „Astrei” vor avea căminele lor culturale cu bibliotecă și aparat de radio. Administrațiile locale vor da tot sprijinul ca să poată funcționa căminele culturale în cele mai bune condițiuni. Acolo unde cercuri culturale au tănjit, se va face totul pentru o reactivare a lor.

Se vor organiza în timpul toamnei și iernei în cele mai multe comune din județ școli țărănești pentru băieți și femei.

Vor fi ținute la sate conferințe cât mai dese împreună cu mici serbări.

În orașul Brașov „Astra” va da tot sprijinul organizațiilor culturale ca să-și poată desăvârși programul și să realizeze opere durabile. Împreună cu organizația „Muncă și Lumină” va continua Universitatea Muncitorească, cu un program național-cultural bine studiat.

Acțiunea frumoasă de conferințe a societăților culturale, a Extensiunii Academice și Liga Culturală va fi sprijinită în largă măsură. Dacă nevoia va cere, va organiza și „Astra” conferințe.

„Gazeta Transilvaniei”, va merge pe aceeași linie de intransigență națională și prin îmbunătățirile importante care i se vor aduce, va putea răspunde pe deplin marelui rol național-cultural.

Pentru ca să putem satisface aceste obligațiuni grele, vom face apel la toate organizațiile culturale și naționale și vom chema la muncă culturală pe toți intelectualii din Brașov și din județ, care vreau să ne ajute în această muncă a „Astrei”.

Cu acest program își va continua „Astra” munca de până acum. Cu același elan, dar mai multă încredere în izbândă. Nu mai suntem singuri; suntem țara.

d-lui Dr. Chirculescu, se obțin și variațiile de gândire și derivatele extreme ale teoriilor moderne de tot felul. Aceste teorii apar astfel ca fiind contingente și marcate cu un caracter de creație imaginativă, în așteptarea confirmării lor practice.

Și atunci, fiindcă conceptele de bază sunt „scheme motorii”, deci legate de experiența practică a speciilor, toate teoriile ce derivă din ele au la baza lor experiența. Toate teoriile, deci, se exprimă în termeni de experiență concretă, chiar atunci când ele par să plutească în pură speculație.

„Valoarea Biologică a Gândirii” rămâne așadar pe pământ, legată de

realități, așa cum de altfel era și de așteptat dela autor, care este medic. Numărul imens de citate și de fapte aduse în sprijin se încadrează armonios în această teorie. Întreaga lucrare constituie o puternică încercare de a îndepărta contradicțiile dintre teoriile psihologice și știința modernă, pentru a se da gândirii un înțeles limpede, unitar, valabil pentru tot ce este organism viu, dela ființele inferioare și până la om.

Recomand călduros cititorilor mei să citească cu toată seriozitatea „Valoarea Biologică a Gândirii”, căci studierea volumului d-lui Dr. Chirculescu instruește și înalță.

Duminica, după slujbă

de Ion Bozdog

Continuare din pag. 1-a

Când veștile și poruncile erau mai aspre și împovărătoare, degetele noduroase ale bărbaților se furiau după șerpăre, de unde în loc de alama cuțitului răsărea firul de busuioac pe care-l striveau în palme și-și potolceau nările ce se sbăteau în chip de revoltă cu acest miros blagoslovit de pe masa de închinare.

Femeile stăteau și ele sfioase la o parte și la veștile amare își ștergeau pe furis o lacrimă cu colțul merindării în care aveau înfășurat cornul din prescura de jertfă.

Și sfatul era adevărată adunare a norodului dreptcredincios. În așa amințire de istorice frământări s'a transformat ultima șezătoare ardelenescă din 23 Mai din Brașov.

Serbarea liceului „Principesa Elena”

În ziua de Sf. Constantin și Elena, liceul de fete „Principesa Elena” și-a serbat patroana în cadrul unei frumoase manifestări închinată cultului mamei. D-na Maria Popescu-Bogdan a rostit cu acest prilej o bine documentată conferință, scoțând în relief personalitatea mamei, ce se dăruiește cu aceeași abnegație în familia umilă ca și în palatul somptuos. În același cadru a avut loc împărțirea premiilor acordate de Societatea ortodoxă națională a femeilor române pentru cele mai bune lucrări prezentate la concursul de „Ziua mamei”. Președinta societății, d-na Zina prof. Moroianu, a expus scopul urmărit de societate și a menționat lucrarea elevei Silvia Gabor din cl. VIII a liceului „Principesa Elena”.

S'au remarcat frumoasele recitări ale elevelor Rodica Ioaneș, Eug. Lazăr și M. Sorescu. Totodată s'a distribuit premiul pentru declamație, instituit de d-l Ioan G. Stoian.

Infoarcere de pe front

Cap de pod pe Cuban

Un poet și jumătate - S'apropie funia de par

de Ion Colan

1 Septemvrie 1942, ora 8 dimineața.

Vremea: ca la Balcic, vara, când pescuim cu Ali guvizi, în larg.

— Ei Ali, ce crezi: sunt pești?

— Estem, estem! — răspundea Ali, scăpărând din ochii întunecați lumini de cadână.

Doar că marea nu mai e cea Neagră, iar pe Ali îl chiamă Lugojanu, căprarul Ion Lugojanu, agentul dela a 6-a, un muieratic bun de pus în ramă. Incolo harnic, curajos și descurcat, de băga pe mulți sergenți în buzunar.

Ponosul de muieratic i s'a tras dintr'un accident întâmplat la Jupa, înainte cu un an. Că venise o săceană pe-acolo și cum ploua, omul nu s'a îndurat s'o lase singură. Atât. Lugojanu a tăgăduit multă vreme orice însinuare, chiar și când îi era adresată sub forma: *Mă, porcule!* Mai târziu însă, când Pistriță, „guristul” despre care mai fuse vorba, cânta:

Bată-l Dumnezeu,
Cum îl iubeam eu;
Bat-o Precista,
Cum mă iubea ea!

atunci caporalul se lăsa furat de amintirea Cătălinei și răspundea foarte neconvingător pentru nevinovăția lui:

— Bacie-l, Doamne, pă-l d'o vrut!

Lugojanu și acum crede că a fost corupt și numai faptul că în ziua când s'a întâmplat accidentul nu mai era minor îl împiedecă să se constituie parte *lezată*.

Acasă la el, în Gadna Montană a Severinului, nu prea știu cu ce se ocupa. Pe front însă era cel mai bun constructor de corturi, unul din cei mai luți agenți bicicliști, pe jos sau călare și, în orele libere, poet liric și pictor. Geniul poetic și talentul pictural îl atestă toate cărțile poștale pe care le scria scumpei lui soții Eva.

Doi porumbei, de toată frumusețea, țin în cioc un plic. Că porumbeii erau porumbei adevărați, nu mai încapă îndoială, deși sergentul Ioniță susținea că pe la el, prin Sălătrucei, la asemenea pasări le zice ciori. Oricum, toată lumea era de acord, că desenele colorate ale lui Lugojanu sunt

pasări, iar plicul vedea și un nespecialist că e plic, iar nu sobă de teracotă, ori cuțăr din carton presat. Versurile însă întruneau o unanimitate elocventă. Nscriem câteva, în ortografia autorului:

POEZIE

Pă aciastă Păsărică
Îț trimăt o cărticică
Săț spună toată dureria
Cio am pă inima mia.
Eu Văscriu cu Bucurie
Să primîț a mea hârtie
Să Văgăsiască cum ghindesc
Săvă spună cum trăiesc

Serbus

draga mea soție Eva

Până și Ion Crăciunescu din Breazova, ordonanța mea, deci mai în contact cu „Ars poetica”, a recunoscut „publice” — cum ar zice un teolog absolut, — că Lugojanu e plin de talent ca pisica lui de purici. Pe Crăciunescu îl puneam să cenzureze scrisorile grupului de comandă, așa încât cunoștea scrisul căprarului în „Opere complete”. Iară

PREDICI ÎN PUSTIU

Lacune în Instrucție

În Nov. 1940 mă găseam la Onești-Bacău, pentru cantonament de iarnă. Soldați chipeși, volnici și rezistenți, — condițiile de viață și igienă excelente, băl-dușuri la fiecare companie, în plus în fiecare săptămână apărea regulat în gară trenul bafe așa, că nu prea aveam bolnavi la unitatea mea. Primisem ordinul să văd toate unitățile brigăzii, — cele 4 batalioane de Vânători, Diviziunile de obuziere și cavaleria repartizate nouă, pentru conferințe medicale și pentru a refera de lipsurile găsite.

N'am prea găsit lipsuri pe toată această Vale a Trotușului, căci cantonamentele erau egal de bune pe la toate unitățile și ofițerii erau însuflețiți de un spirit de a se dăruți cu totul soldaților lor neavând nicio altă preocupare, decât cea mai bună pregătire a lor și instrucție militară — în vederea evenimentelor ce se profilau la orizont. Mă simțeam mândru că fac parte din o așa armată, gata să moară până la unul pentru împlinirea idealurilor noastre. Se făcuse Decembrie și soseau încă mereu refugiați din Polonia Sărată, peste pasul Oltuzului, căci stăpânitorii vremelnici își pusese rădăcinile în cap, să gonească întreaga comună.

La Comănești, un prieten Căpitan imi spune: Hai să vezi o minune: *Conacul Ghica-Comănești* — transformat azi într-o excepțională colecție de vânătoare.

Expediția africană și-o pregătise Ghica-Comănești la Londra. Plecă împreună cu fiul să Nicolae în Oct. 1895 și se reîntoarse în April 1896. Avea în excorta sa pe savantul german D. Paulitschke pentru executarea hărților, botanistul renumit pe Schwelinfurth și Volkense, peste 100 de indigeni, 70 cămile, 18 cai și cățari, corturi, muniții și diferite aparate științifice.

Cartea: „O expediție românească în Africa” de Dimitrie Ghica-Comănești a apărut în 1897 la Socec, dedicată Regelui Carol I. Afară de descrieri și observații asupra Somaliei și popoarelor de aci, cuprinde și ziarul meteorologic, 50 de hărți executate de Paulitschke și Tabloul Plantelor cu 55 noi specii descoperite. Unele puncte geografice necunoscute până atunci le-a botezat cu nume românești: Munții Regele Carol, Culmea Pr. Ferdinand, Regina Elisabeta, Vadul Ghica etc. Cartea se încheie cu: „Trăiască România”. — Pe un boier român de frunte, ce face cinste neamului, cheltuindu-și averea pentru gloria țării sale, scriind o carte strălucită despre expediția sa africană — nu-l cunosc decât la 50 de ani — dintr-o concentrare întâmplătoare. În tot timpul școlărității nu ne-a vorbit nimeni de el. Iată o mare lacună în Instrucție. Oare Astra n'ar putea să-și procure acest gluvaer al literaturii românești?

Dr. M. Suciu-Sibiava

Eroii noștri

Vlădeni Iacob Potcoavă

Soldat

La MOLOCHI, undeva prin Ucraina, a rămas pentru totdeauna și soldatul Iacob Potcoavă din Vlădenii Brașovului.

Făcea parte dintr'un regiment brașovean de infanterie.

A luat parte la luptele pentru desrobirea Basarabiei.

Părinții, Iacob și Maria Potcoavă, avuseseră nouă copii: 6 fete și 3 băieți. Cel care nu s'a mai întors din Ucraina era al 9-lea.

Agricultor și el. Necăsătorit. S'a născut în Vlădeni la 16 Martie 1919.

A murit la 22 ani.

Regimul „gratificațiilor”

Un decret lege, publicat în M. O. Nr. 77 din 1 Apr. 1943 completează Legea pentru așezarea contribuțiilor directe asupra veniturilor, și anume Art. 44, pct. 1 al. ultim, în sensul că întreprinderile comerciale și industriale pot da gratificații salariaților lor, plătiind pentru acestea numai un impozit de 25%, în cazul că aceste gratificații se dau de trei ori pe an și nu depășește salariul lunar al angajatului.

Cu alte cuvinte un angajat poate primi drept gratificație 3 salarii luare, impozitul pentru acestea fiind numai de 25% din cuantumul normal de impozit.

De ex.: Dacă un salariat are 10.000 lei pe lună, el poate primi în cursul anului drept gratificație 30.000 lei, impozitul fiind pentru

această sumă numai de 25%. Dacă primește 40.000 lei gratificație, pentru 10.000 lei se va achita impozitul întreg.

Calculul se poate face și altfel: Dacă un salariat are 20.000 pe lună și primește 60.000 gratificație, se scade din sumă 75%, deci 45.000 care e neimpozabilă, iar restul de 15.000 se impune cu impozitul întreg.

Gazeta Transilvaniei

E susținută de abonații ei.
Asociațiunea „Astra” Brașov
împlinește tot ce nu se ajunge.
Se gândește cineva la asta?

† Dr. Ioan Pintican

La Turda s'a mai frânt un stejar din rândul pribegilor.

Ne-a mai părăsit un bun Român și prieten: *Doctorul Pintican*.

Povestea vieții lui e împletită din firele grelei lupte a copilăriei odraslei de sătean ce a înfruntat toate lipsurile materiale și toate piedecile puse în calea celor ce se ridicau pentru luminarea și ajutorarea alor săi în Ardealul de ieri.

Ajutat de „țipăii” Blajului a strâns în inima sa toată dârzenia cu care a rezistat și s'a impus ca element eminent între studenții facultății de medicină, unde recunoscându-i-se capabilitatea se făceau tentații de a-l acapara și atrage în ape străine.

Plecat pe front în războiul trecut și ajuns prizonier este între cei dintâi voluntari din Italia, unde inima lui își înțelege îndatorirea devenind nu numai legionar, ci și un harnic propagandist al ideii de luptător pentru întregirea neamului.

Reîntors acasă, ca fiu al județului Mureș, se stabilește medic în Tg. Mureș. Aici se dovedește nu numai excelent chirurg și ginecolog, ci adevărat organizator al vieții medicale românești.

Modesat și de o bunătate feciorelnică, și-a slujit neamul cu fanatism, fără să aștepte mulțumiri sau recunoștință.

Alungat din cuibul său drag, a pribegit un timp prin țară, ca apoi să se stabilească în Turda. Valoarea lui de om și medic l-a impus în scurt timp și aici.

Reîntors din „concentrare” este trântit la pat de o boală care l-a răpus în plină putere de muncă.

În Vinerea Patimilor, când l-am văzut ultima oară slăbit și i-am reamintit Tg. Mureșul și Sovata, a fășnit din ochii săi împăianjeniți toată dragostea pătimasă pentru cei rămași în robie. *Acolo ureau să mă odihnesc!*

Frații și surorile, țărani cinstiți din Frunzeni, nu-l așteaptă însă zadarnic, căci dorința lui de a fi cu ei, o vom împlini noi cei rămași îndurerați de lipsa acestui bun camarad și luptător desinteresat.

I. B.

Condamnați la moarte și executați

Pentru furt în timpul camuflajului, la Sibiu au fost executați doi tineri. Ziarul „Țara” dă un lung reportaj asupra faptului, semnat de d-l Corneliu Dumbravă.

Frumos scris, efectul asupra cetățeanului este tocmai contrar intenției legiuitorului. Rămâi, după lectură, cu un foarte omenesc sentiment de milă.

Crăciunescu, în afară de serioasa lui cultură asimilată în cele patru clase primare, avea un spirit critic foarte ascuțit. Ultima polezie l-a fascinat prin profunzimea sentimentului familial:

AMINTIRE

Intrun Pom cu Florișele
Cântă doă Păsărice,
Păsărice giripesc
Io Familia mo iubesc
Mo iubesc cu foc și Jale
Că sânt pria îndepărtare.

Făcută de mine Caporal Lugojanu Ion. Amintire depe malul Mării de Azof la 1 Iulie 1942.

Cu Lugojanu asociat într-o întreprindere riscată, nu muriai sau, în cel mai rău caz, și se puneasca casca pe cruce alături de un om vrednic.

D'aia, dintre mulții voluntari care s'au oferit să treacă cu mine în Caucaz, cu primul val al trupelor de asalt, l-am ales pe căprarul Lugojanu. Și nu mi-a părut rău. De fapt trebuia să vie Crăciunescu, dar se îmbolnăvise săracul

și slăbise ca o roșcovă. Toată ziua era cu mâna pe nădragi, că avea d-zinerie, boală care mă ostenise și pe mine destul.

Și mai era ceva: Crăciunescu ieșise mai slăbuț din tipare, pe când Lugojanu, când puneam umărul la o căruță încremenită în noroiu și icnea odată, apoi ori se urnea căruța, ori se rupea loitra.

— Crăciunescu-i bun să vă poarte cafea în bidon și să fure ouă, — zicea Lugojanu — da așa așchie de om cum o să vă la'n spinare de v'o răni?

Argumentul a fost hotărâtor.

Iar ca să-i dovedesc căprării că dacă-i vorba de poezie, apoi „Anche io sono pittore” în noaptea trecerii în Caucaz, strămtorat foarte, într-o împrejurare care-ar fi determinat o mică notație în registrele dela primăria comunei mele natale, mi-am concentrat toate resursele poetice și am făcut și eu una, despre care poetul Lugojanu n'a afirmat că este frumoasă — din invidie! — dar a recunoscut că e adevărată.

O reproduc aici, fie pentru viitoarea antologie a războiului (O! ce modestie!) fie pentru a-l contrazice pe Lugojanu: e frumoasă dar — slavă fie Doamnei! — bine că n'a fost adevărată. Iat-o:

Camaradului Ion Lugojanu

Nu mai văd întoarcere 'napoi,
Nu mai cred în drum ce duce-acasă.
Tot genunchii ne-or servi drept masă,
Tot o schije se va 'nfișe'n noi.

S'apropie funia de par

Se sculase din somn o dimineață despletită și frumoasă, ca o fată ce-și rumenește obrăjorii la gârlă. Unul câte unul ieșiau băieții din corturi și desbrăcați până 'n brâu își turnau unul altuia apă cu gamela.

Dela comanda Regimentului, dela Pașa-Salyn, ordinul a venit pe fir, în dimineața asta, până la centralistul nostru Țânțaru, care ne-a pus în legătură:

— Vă chiamă regimentul; zice că e ceva urgent.

— Păi da, face maiorul, aici toate-s urgente, secrete și confidentiale.

Pune mâna pe telefon și convorbirea se deslușește din răspunsurile maiorului și din fețele pe care le schimbă:

— Allo, da — da, aici maiorul Cojocariu... să trăiți Domnule Colonel... da... cum?... la 12?... cine?... Bun, am înțeles... am înțeles Domnule Colonel... adjutantul, ordonanța și doi interpreți care știu bine nemțește... da... hrană rece pe trei zile... fără vestoane... trimiteți mașina?... da, aici la ora 11... noi trecem mâine? — ... Aha! dacă reușesc ăștia... Păi sigur!... Se face, Domnule Colonel, se face, să trăiți!

A pus telefonul jos.

S'a făcut tăcere.

Dimineața nu mai e despletită ca o fată la gârlă.

Sergentul Dicu, secretarul Batalionului, razimă un perete, desculț, cu băierile dela pantaloni atârând pe lutul podelei ca mustățile dela raci. E ținuta lui favorită, dimineața, la amazi

Pentru cei ce doresc a se evacua de bună voință și... forțat

Se pune în vedere tuturor celor care doresc a se evacua benevol, că se mai pot prezenta la Primăria Municipiului Brașov, Biroul M.O.N.T. camera Nr. 29 pentru primirea fișelor de evacuare cu 50% reducere pe C. F. R., numai până la data de 1 Iunie a. c. (inclusiv).

Transportul pe C. F. R. se va efectua numai cu trenurile în circulație, după orarul normal al căilor ferate.

Toți acei care s'au înscris a se evacua benevol și nu vor părăsi localitatea în termenul fixat prin fișa respectivă vor fi trecuți în categoria „evacuabili forțat” și evacuați la epoca și în localitățile hotărâte de autorități.

Aceste dispozițiuni nu privesc pe evrei.

Colaboratorii

noștri sunt rugați să ne trimită articole scurte.

Pensionarii membri ai Casei de Credit, pot lua împrumuturi pentru procurarea lemnului

Se aduce la cunoștința D-ilor pensionari membri ai Casei de Credit a Pensionarilor Publici că, întrucât Casa de Credit și Asistența a Pensionarilor Publici nu a avut posibilitatea de a procura direct pensionarilor membri ai acestei Case lemne de foc, pentru iarna viitoare, a obținut în schimb creditul necesar din care va putea aproba împrumuturi speciale pentru lemne, pe care pensionarul să și le procure din comerț.

Împrumuturile se vor acorda numai pentru pensionarii membri ai acestei Case, indiferent dacă au obținut sau nu alte împrumuturi nelichidate, în contul pensiei.

Împrumutul maxim ce se va putea acorda pentru lemne, va fi egal cu pensia brută pe două luni, adică pentru acest împrumut se va reține timp de opt luni un sfert din pensia brută, plus dobânda, în afară de rata eventualului împrumut ce ar mai fi contractat în contul pensiei.

Împrumutul pentru lemne va fi garantat de doi garanți membri ai Institutului, fie pensionari, fie funcționari, nu însă urmași, soție și copii.

și seara, că noaptea îmbracă vestonul și-și leagă șireturile dela pantaloni, peste ciorapi. Locotenentul Baloleanu se uită la receptorul pus pe crăcană cu gândul poate la fata lui din Banat. Doctorul Ludu, venit să facem una mic, curios cum e, ca o femeie, îl întreabă pe maior din ochi: Ce-i? Locotenentul Iancu Niță, stă pe-un scaun cu picioarele Nord-Sud, cu țigara rece între degete. A uitat că are trei fete acasă. Instantaneul merita o fotografie, căci instantaneu a fost. Simțim că se petrece ceva grav.

— Dicu! dă-mi hărțile Caucazului 1 la 50.000.

— A 1 și A 2, peninsula Taman, orașul Taman și Starotitarovskaia, completez eu, bănuind de ce e vorba.

Cu ochii pe hartă, maiorul repetă ordinul, urmărind localități, calculând distanțe:

— Astăzi, la ora 11, locotenentul adjutant, ordonanța lui și doi interpreți vor pleca la plaja dela Mama Tatarovskaia, împreună cu Cpt. Davidoiu, Slt.

Seară de balet

Joi, 27 Mai, la ora 8 $\frac{1}{2}$ seara va avea loc în sala „Astra” turneul soliștilor din baletul Operei Române. Această producție coreografică extraordinară se va face cu concursul celebrei dansatoare Mercedes Pavelic. Ansamblul de balet va fi condus de Floria Capsalt și Oleg Damovschl.

Bilete la agenția Maria Băcilă, Tel. 35 37.

Se caută spre imediată angajare vânzător în fierărie neconcentrabili, a se adresa la ziar.

Dârloagă dela Batalionul 1-iu plus trei soldați și Slt. Barbone cu ordonanța lui, sub comanda căpitanului Aurelian Lupescu. Hrană rece pe trei zile. Echipament ușor, fără vesteane. Soldații, o unitate și jumătate de foc. La ora 12 vor fi pe plajă unde vor îmbarca cu primul val al trupelor de asalt al unui regiment german care are misiunea de a forma un cap de pod în peninsula Taman, în dreptul punctului Gawrilenko. Detașamentul român, compus din 5 ofițeri și 9 soldați, în cazul când debarcarea reușește, înaintează cu trupele germane până unde comandamentul socotește că este util, apoi, a doua zi reîntorși pe plaja de debarcare, vor primi regimentul român care vine cu valul al doilea, adjutanții batalioanelor având misiunea de a pune unitățile cărora aparțin pe direcțiile de înaintare...

— Te-a luat dracu, vere — îl încurajază soldatul Lina pe Lugoianu.

DINTR'UN LOZ

puteți câștiga

30.000.000

20.000.000

10.000.000

5.000.000

3.000.000

2.000.000

1.000.000

ETC.

cumpărându-vă

UN LOZ

pentru

LOT. 29-A DISTRIBUIE CU
100 MILIOANE
mai mult
CA IN LOTERIA TRECUTA

TRAGEREA CL. VA
LOTERIEI DE STAT
DELA 2-30 Iunie

TIPOGRAFIA

„ASTRA”

Execută orice tipăritură
sau lucrare de legătorie

Telefon 1102

Aveți încredere într'oa întreprindere curată românească.

Atelierele: Str. Lungă No. 1. (în curtea cinematografului „ASTRA”)

CAROL KENYERES
Societate anonimă
Brașov

Convocare

D-nii acționari sunt convocați la adunarea generală ordinară, care va avea loc în ziua de 6 Iunie 1943, ora 11 a. m. în localul societății din Brașov, Strada Cuza Vodă Nr. 14.

Ordinea de zi:

1. Raportul consiliului de administrație și al comitetului de cenzori despre gestiunea anului 1942/1943, precum și descărcarea consiliului de administrație și a comitetului de cenzori de gestiunea trecută.
2. Aprobarea Bilanțului și a contului de profit și pierdere încheiate per 31 Martie 1943.
3. Alegerea alor 2 membri în consiliul de administrație.
4. Eventuale propuneri.

Președinte: Carol Kenyeres.

Bilanț încheiat la 31 Martie 1943.

Activ: Cassa lei 66.595. Efecte lei 47.583. Mărfuri lei 2.745.514. Spirit lei 441.286. Materiale lei 77.148. Ambalaj lei 245.678. Butoiu lei 42.800. Inventar lei 157.664. Cal și căruța lei 7.500. Debitori lei 346.292. Cont tranzitoriu lei 141.219. Total lei 4.319.279.

Pasiv: Capital lei 1.500.000. Rezervă statutară lei 32.055. Rezervă pentru creanțe dubioase lei 12.720. Fond de amortizare lei 20.796. Creditori lei 2.118.485. Garanție lei 50.000. Cont tranzitoriu lei 77.598. Beneficiu reportat din anul trecut 1941/1942 lei 354.032. Beneficiu net din anul 1942 1943 lei 153.593. Lei 507.625. Total lei 4.319.279.

Contabil autorizat: Kuvavy Frideric.

Consiliul de administrație: Carol Kenyeres director-președinte, Margareta de Kenyeres.

Verificat și găsit conform cu registrele societății.

Comitetul de cenzori: Juliu Zimmermann, contabil autorizat, Adele Ltehn, Juliu Jüngling.

Informații

Un pilditor abonament de sprijin

Direcțiunea silvică și domeniă a Uzinelor Reșița (Oravița) ne trimite următoarea scrisoare: „In ziua de 10 V. a. c. prin mandat poștal am avut onoarea a vă expedia suma de 10.000.— (zece mii), drept abonament de sprijin în scopul acoperirii parțiale a cheltuielilor de clișee ce le aveți cu rubrica: „ALTARE PENTRU TOTDEAUNA“.

Semnează d-l Ing. I. Moarcăș. Fixând impresionantul gest în coloana sprijinitorilor noștri, mulțumim și instituției și omului care a înțeles să ne ușureze, în parte, cheltuielile de sute de mii de lei pentru realizarea gândului cuprins de noi în „Altare pentru totdeauna“.

O. R. A. P., București,	Lei 4000
Dr. Vasile Dogariu, medic,	2500
Constantin Muștescu,	
București	2500
Tiberiu Ioan, comerciant,	
Brașov	2400
Cooperativa „Solidaritatea Mureșului“,	
Alba-Iulia	2000
Dr. Constantin Moga,	
avocat, Brașov	2000
Creditul Agricol Hipotecar al României,	
București	2000
Creditul Carbonifer,	
București	1000
Sindicatul Alimentar Central,	
București	1000
Banca Românească, București	1000
Banca Basarabiei, București	1000
Creditul Carbonifer, Comănești jud. Bacău	1000
Dr. Zaharia Munteanu,	
advocat, Alba-Iulia	600
Moise Petric, director de bancă, Alba-Iulia	500

Pentru masa studenților „Virgil Onițiu“

Administrația Mesei studenților „Virgil Onițiu“ mulțumește și pe această cale următorilor marinimoși donatori: Inginer Ioan Comaniciu, consilier silvic în București: 1000 lei în amintirea tuturor celor care au contribuit la colecta de 125 coroane, făcută în Iulie 1898 cu regretatul Sandi Bogdan, fost profesor la Liceul „Andrei Șaguna“, pentru ca donatorul să poată cerceta băile din Grăfenberg; 1000 Lei în amintirea colegului și prietenului Sandi Bogdan; 1000 lei în amintirea fericitului Dr. Ioan Hozan, care în calitate de prim-medic balnear la Grăfenberg, l-a îngrijit ca un părinte. (Pe lângă aceste sume d-l Comaniciu mai dăruiește 2000 lei înscriindu-se ca membru fondator al Asociației „Prietenii Liceului „Andrei Șaguna“).

D-l director al școlii primare, „Ioan Popazu“ din Brașov, Octavian Literat, 1000 Lei, și d-soara Eugenia Lepedeanu, institutoare la aceeași școală, 1000 lei, în loc de coroană pieritoare pe mormântul regretatului lor coleg † Radu Prișcu.

Matei Boieriu, funcționar pensionar în București, fost elev al Liceului, 500 lei și iar 1000 lei pentru fondul „Prietenii Liceului „A. Șaguna“.

† Elena Nicoară

Luni 24 Mai a avut loc înmormântarea Elenei Nicoară, soția profesorului Nicoară dela liceul „Andrei Șaguna“.

Flică a Brașovului, stinsă în floarea vieții, lasă unanime regrete în societatea românească.

Cronica războiului

Aspecte politice

Turcia: între Scylla și Carybda

Turcia și-a manifestat din nou dorința de a rămâne în afara conflictului actual. Ea privește calmă desfășurarea evenimentelor și n'a fost impresionată nici atunci când războiul din Tunisia a luat sfârșit, așa cum știm, nici de dovada de simpatie pe care anglo-americii au ținut să i-o arate cu ocazia aniversării semnării declarației anglo-turce din 12 Mai 1939. Telegrammele externe s'au ocupat de această aniversare fiindcă a prilejuit manifestații care n'au culminat însă printr-o declarație formală din partea Turciei de a trece de partea aliaților. Telegrama despre care ne vom ocupa este transmisă din Ankara și ea vestește cele întâmplate acolo cu asentimentul oficialității turcești care, în felul acesta, desminte știrile răspândite de aliați.

Nu știm — spune telegrama — din ce izvoare se adapă Englezii și Americanii pentru a anunța cu certitudine trecerea Turciei în una din taberile aflate în luptă. Dimpotrivă, este foarte vizibil calmul pe care cercurile competente îl au în a observa jocul internațional și evenimentele militare din lume. Nu există niciun simptom din care să se poată trage concluzia unei schimbări radicale a politicii turcești. Se știe însă că unele cercuri turcești au dorit întotdeauna o astfel de schimbare, dar factorul determinant va rămâne tot atitudinea neschimbată a șefilor politici și hotărârea lor neclintită de a se ține în afară de războiu, atâta vreme cât Turcia nu va fi atacată și câtă vreme nu se vor formula față de ea revendicări incompatibile cu suveranitatea și independența ei.

Din atitudinea Turciei se poate trage o singură concluzie și anume: Turcia dorește să trăiască în pace, dar se va apăra până la ultimul om și până la ultimul cartuș împotriva oricărui atac. Astfel vede desfășurarea evenimentelor deputatul Atay în articolul său din ziarul „Ulus“.

Cercurile politice cred a ști că se ascunde cu totul altceva în certitudinea pe care aliații o au despre atitudinea Turciei (de a trece de partea lor). Atitudinea Turciei va fi aceeași față de oricare atacator.

Pentru menținerea relațiilor dintre Turcia și Germania nu este nevoie de alianță. Este destul să se sublinieze faptul istoric că niciodată interesele acestor două țări n'au fost opuse și că totdeauna legăturile lor de prietenie au fost destul de solide pentru ca niciodată cele două popoare să nu fie puse în situația de a încrușișă armele.

Din vremea lui Frideric cel Mare, cele două armate au între-

ținut relații cordiale și nici până astăzi nu poate avea nimeni motive de a pune capăt acestei stări de lucruri sancționată de tradiție.

Este destul să amintim că Turcia și Germania au încheiat un pact de amicitie în 1941, adică tocmai în momentul când trupele germane au terminat victorioase campania din Balcani și au devenit vecinul militar al Turciei. Bună-vecinătatea continuă și azi fără cel mai mic conflict și nu se vede ce ar determina Turcia să-și modifice atitudinea tocmai într-o vreme în care expansiunea rusească spre Dardanele și Bosfor este pusă din nou în discuție prin dorința lui Stalin de a i se lăsa lui Balcanii, iar aliații să atace în Norvegia, sau oriunde în altă parte.

Nu mai există internațională ci... numai antifascism

Din Stockholm se comunică: Postul de radio Moscova a anunțat ca o hotărâre a președintelui comitetului executiv al internaționalii comuniste a fost publicată în ziarul „Pravda“ cu data de 15 Mai. Prin această hotărâre, „Internaționala Comunistă“ a fost dizolvată ca centru conducător al mișcării comuniste în diferite state. Organele Internaționalii Comuniste din țările anti-fasciste sunt deslegate de datoria lor și autorizate să susțină din toate puterile guvernele statelor lor care sunt în luptă împotriva Cancelarului Hitler.

Această hotărâre este semnată de următorii membri ai Internaționalii comuniste: Gottwald, Dimitroff, Jdanoff, Manuilski, Amartin, Pik, Torres și alții.

Așa fiind lupta comunistă și-a schimbat firma, procedează însă rămân aceeași din moment ce scopul nu a fost diformat. Stalin și-a schimbat pielea, uitând că există, adânc înrădăcinat în sufletul popoarelor, proverbul: „Lupul își schimbă părul dar năravul ba“.

Schimbarea de firmă pare a fi fost impusă de conducătorii lumii anglo-saxone care în ultima vreme au întâmpinat mari și serioase dificultăți în ceea ce privește relațiile lor cu țarul roșu și cu procedeele luptei de comunizare și bolșevizare a lumii care au culminat cu masacrul din pădurea Katyn. Barbaria comunistă, sub orice firmă s'ar desfășura, tot barbarie rămâne. Și atâta vreme cât va exista la popoarele civilizate o intuiție adâncă și organică a pericolului comunist, ele vor lupta împotriva lui fie că este condus de Internaționala Comunistă, fie că se prezintă acum sub firma: „lupta antifascistă“.

Atitudinea Italiei

În cronică precedentă am subliniat atitudinea poporului italian hotărât să lupte până la ultimul soldat.

Această hotărâre este reafirmată de declarațiile făcute în Comisiunea Senatului de d-l Bastianini, subsecretar de stat la externe. Din ele se desprinde reafirmarea idealului de ade-vărată dreptate. Poporul italian va da dovadă de tărie căci își adună valorile sale nu numai din trecutul său, ci și din martiriul orașelor italiene mutilate, din efortul fiilor săi pentru Italia care apără crezul națiunii întregi. Discursul d-lui Bastianini s'a terminat printr'un protest față de

de **Mardare Mateescu**

afirmațiile adversarului care parcă așteaptă o predare fără condiții, astfel cum ea ar putea fi impusă unui oarecare trib de rebeli.

D-l Roosevelt către Stalin

După cum se transmite din Lisabona de corespondentul agenției „Europa Press“, cercurile politice portugheze au aflat primele indicii cu privire la scrisoarea președintelui Roosevelt către Stalin, trimisă prin d-l Davies. De asemenea cercurile din Statele Unite, care au legături cu membrii Senatului din Washington nu fac din un mister din faptul că d-l Roosevelt a adresat lui Stalin cereri concrete care pot fi rezumate astfel:

Stalin să procedeze cu mai multă prudență ca până acum în tactica sa politică, deoarece publicarea anticipată a felurilor politico-militare urmărite de Moscova ar fi împiedecat defectiunea Finlandei, pusă la cale cu atâta răbdare; cât mai multă prudență în anunțarea obiectivelor față de ceilalți vecini occidentali ai Uniunii Sovietice; Stalin să contribuie efectiv la înlăturarea încordărilor ce se manifestă în politica internă a Angliei și Statelor Unite. În acest scop propune dizolvarea imediată, cel puțin formală, a organelor internaționale ale comunismului, precum și lichidarea internaționalii comuniste. Drept compensații pentru satisfacerea acestor cereri Roosevelt ar fi dispus să se oblige a lăsa lui Stalin mâna liberă în toate regiunile europene care vor interesa Uniunea Sovietică în momentul când se va încheia pacea.

Situația pe fronturi

În ultimile zile se pare că activitatea pe frontul de răsărit a intrat într-o fază premergătoare unor atacuri masive. Sovieticii au și atacat în regiunea situată la Nord de Lisiciansk și la Sud-Vest de Sukizici fără rezultat dorit. În regiunea din spate a sectorului central 15 tabere de bandiți au fost distruse.

În apele peninsulei pescarilor a fost scufundat un vas inamic.

În sectorul Donețului central se dau lupte înverșunate. Rușii au aruncat în luptă puternice forțe de infanterie, sprijinite de tancuri, artilerie grea și numeroase tunuri cu mai multe țevi. Contraatacul german a respins pe bolșevici pe toată linia. Se crede că sovieticii, prin atacul dat, au urmărit cucerirea unor baze mai bune pentru ofensiva pe care o pregătesc.

Din telegramele agențiilor de presă și din comunicatele comandamentelor militare reiese clar că bolșevicii vor să deruteze forțele germane și române, dând ciocniri de mică importanță în unele sectoare, pe câtă vreme intenția lor este de a începe ofensiva de mare amploare în trei sectoare ale frontului la Orel, Cuban și în regiunea de Nord

„GAZETA TRANSILVANIEI“

Redactor responsabil
ION COLAN

Redacția și Administrația
B R A Ș O V
B-dul Regele Ferdinand No. 12
TL 1513

Abonamentul anual **Lei 400**
Autorități și Societăți **Lei 800**
Membrii „Astreii“ din
comunele jud. Brașov
și refugiații săteni din
Ardealul de Nord **Lei 200**